

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Dan. Stalii Regulae Philosophicae explicatae & Orationes aliquot

Stahl, Daniel

Jenae, 1662

Regula II. Agere & Pati est inter contraria

urn:nbn:de:bsz:31-102400

*Agere & Pati est inter contraria. Lib. I. de
ort. & inter. c. VII.*

I. Notandum primò, bifariam hoc posse intelligi: primò de mutationis sive actionis & passionis terminis, quod scilicet termini à quò & quem sint contrarii, quemadmodum calidum frigidò fit, & vice versà. Secundò de agente & patiente, quod hæc inter se contraria sint, sicut calidum in frigidum agit, & frigidum vicissim in calidum. Et hic sensus est hujus loci.

II. Secundò, non contrariis tantum, sed & quæ media inter illa sunt, competere agere & pati. Unde hoc aut addendum est propositioni, quod fecit Aristoteles, quando *loco cit.* inquit: *inter contraria, tum quæ inter ea media sunt, inter se mutua activa & passiva esse constat.* Ferè enim sub contrariorum tantum extrema, ut album & nigrum complectitur, non etiam media, ut flavum & pallidum. Ita in Categoriâ qualitatis dicitur, *flavum aut pallidum, aut hujusmodi coloribus nihil esse contrarium.* Vel sub contrariis ipsa media comprehendenda sunt. *Est enim medium quoddammodo ipsa extrema. Quapropter & hoc ad illa, & illa ad hoc quoddammodo contraria dicuntur, cum medium gravis ad ultimam dicatur, & acuta ad ultimam. Fuscum etiam album ad nigrum dicitur, & nigrum ad album, ut habetur V. Phys. t. 6.*

REGUL

LII

text. 50. cit.
mine contri
tur: Non q
aut contrar

III. Qu
rietatem h
tamen alii
contrariar
bus contra

IV. Ter
esse angust
contrariur

ut sit tant
dum visus
sionem alb
bedini, sec
quam ab o
vè opposit
similia tan
brosum.

V. Hin
ort. & int
ruit, & dis
pati; quo
agunt: a
forma, p
possit esse
ma positi
L.II. de a

text. 50. cit. c. VII. L. I. de ort. & inter. media nomine contrariorum venire videmus, quando dicitur: *Non quodvis agere & pati natum esse, sed quæ aut contraria sunt, aut contrarietatem habent.*

III. Quanquàm enim Philoponus per contrarietatem habentia vult significari media; rectius tamen alii videntur per ea intelligere subjecta contrariarum formarum, ut ignem & aquam, quibus contraria insunt.

IV. Tertiò, præsentem Regulam præcedente, esse angustiorē. Nam fit, ut agenti patiens sit contrarium, ut dum calidum in frigidum agit; fit, ut sit tantum privativè oppositum, quemadmodum visus à visibili patitur. Oculus enim ante visionem albi non est imbutus colore contrariò albedini, sed in eò est tantum privatio speciei albi, quam ab objectò postmodum recipit. At privativè opposita, licet contraria propriè non sint, dissimilia tamen dici possunt, ut luminosum & tenebrosum.

V. Hinc Aristoteles in *sepius cit. c. VII. L. I. de ort. & inter. & L. II. de anim. t. 43.* utrumque asseruit, & *dissimile à dissimili, & contrarium à contrariò pati;* quod ibi fermo ipsi sit de iis, quæ mutuo in se agunt: ad quod non sufficit in patiente privatio formæ, per quam agens agit; cum privatio non possit esse principium agendi; sed requiritur forma positiva formæ agentis contraria. At in *t. 54. L. II. de anim. 2,* ubi de passione sensus à re sensibili

agit, id repetit tantum, *dissimile à dissimili pati*, non autem, *contrarium à contrariò*, quia, ut modò in visione ostensum est, ibi tantum est privatio coloris sine materiâ recipiendi à patiente, oculo scilicet, non etiam contrarietas.

VI. Ex quo *textu*, ut & *seq. 62.* evidenter etiam perspicitur, appellationi dissimilitudinis sufficere formam & privationem ejus.

VII. Ex quibus efficitur, omnia illa, quæ non continentur sub ambitu Regulæ præced. de quibus §. *XLV. & seqq.* neque sub hujus sententia comprehendi; cum quod à latiori excluditur, lib angustiori non possit contineri. Sicut quod in animalium genere non concluditur, multò minus in specie hominum numerari potest. Imò cum, uti diximus, restrictior sit, non ad omnia pertinetur, quæ præcedens complectitur; sanè non ad omne agens univocum. Illuminatum enim corpus illuminat aliud: cum tamen lumini nihil sit contrarium, sed tantum tenebræ, quæ privatio sunt, ei opponantur. Et si doceat quis Geometriam, cum, qui ne terminos quidem Geometriæ cognitos habet, quæ dicitur ignorantia puræ negationis, agens univocum est; cum eadem, quæ ipse doctus est, cum scientiâ instruat, nec tamen in discente hîc est qualitas Geometriæ habitui contraria. Ita igitur rem hanc definimus. *Omne agens, quod à patiente vici ssum pati aptum est, parienti est con-*

illud... 17

trarium. Ve
datur re

I. Cal
sa princip
Conimbr

II. A
locò ma

mirium. Vel, inter quaecunque agentia & patientia datur reactio, illa sunt contraria. Loquimur autem de motu alterationis.

COROLLARIA.

I. Calor in generatione caloris est causa principalis, contra Petrum Fonseca & Conimbricenses.

II. Adiceat genus affectionis ponere locó majoris extremi in demonstratione?

FF 4

Disp.